

Posudek školitele na práci

Přírodní prostředí a pravěké zemědělské společnosti (na území Čech)

Autor: PhDr. Dagmar Dreslerová

Školitel: PhDr. Martin Kuna, DSc.

Předloženo: březen 2011, Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK Praha

PhDr. Dagmar Dreslerová patří k vedoucím pracovníkům Archeologického ústavu AV ČR v Praze, ve kterém působí od 80. let. Jako členka Oddělení prostorové archeologie a v současné době jako vedoucí Oddělení archeologie krajiny a archeobiologie se významným způsobem podílela a podílí na orientaci celého pracoviště. K jejím zásluhám patří především vytváření prostředí spolupráce mezi archeologií a přírodovědnými obory a prosazování úlohy přírodních věd v archeologii nikoliv jako pouhých servisních disciplín, ale emancipovaných partnerů ve společném bádání o minulosti. Právě toto pojetí je základem moderní environmentální archeologie v Evropě a ve světě, archeologie, kterou D. Dreslerová u nás prakticky i teoreticky rozvíjí, vyučuje a organizuje.

Pozoruhodným rysem činnosti D. Dreslerové je široký záběr zájmů, netradiční kladení otázek a velká kreativita. D. Dreslerová dokáže formulovat otázky dosud nepoložené a řešit je vlastními, netradičními způsoby. Není proto překvapivé, že některé její práce patří k trvale citovaným titulům a zásadním mezníkům v určitých oblastech našeho oboru. Na mysli zde mám např. její články o prostorové struktuře pravěkých sídlišť, ekonomickém modelu pravěkého mikroregionu, archeologii říční nivy, spotřebě železa v pravěkých komunitách nebo v poslední době o paleoklimatickém modelování.

Předložená disertační práce shrnuje dlouhodobou činnost autorky v různých oblastech environmentální archeologie. Osnovu práce navrhla autorka sama a během vymezené doby ji naplnila obsahově bohatými texty. Do práce zahrнула čtyři základní oblasti: klima, vegetaci, půdy a způsoby zemědělství a vývoj pravěkých sídel – tyto kapitoly dále doplnila výstižnou historií bádání a vlastními celkovými závěry. Jak autorka uvádí, charakter přírodního prostředí a klimatické změny používají archeologové jako zdroj argumentů zcela běžně, bohužel však většinou povrchním a nedostatečně kritickým způsobem. Paušální zdůvodňování společenských a kulturních jevů v pravěku klimatickými faktory a vlastnostmi přírodního prostředí bylo a je v archeologii velmi populární, avšak autorka odhaluje často prvoplánovou, nepřesnou či přímo zavádějící povahu těchto argumentů. K významným přínosům disertační práce patří demaskování podobných přístupů a poukaz na regionálně odlišné rysy vývoje klimatu, nejednoznačnost dostupných dat a souběh přírodních a kulturních faktorů v okamžicích archeologicky pozorovatelných přelomů vývoje společnosti.

Dekonstrukce mnoha zavedených explanací vede autorku až na práh zvažování nejobecnějších aspektů minulosti, např. determinovanosti společenského vývoje vnějšími faktory, adaptace jako přizpůsobování člověka prostředí nebo naopak prostředí člověku, koevoluce člověka a přírody atd. Konkrétně se zamýšlí např. nad tím, proč byly v různých obdobích pravěku osidlovány nové oblasti České kotliny, aniž by byly plně využity oblasti předchozího osídlení, proč byly využívány i půdy s nižší bonitou, když byly k dispozici půdy z našeho pohledu kvalitnější apod. Autorka zde právem poukazuje na komplexní charakter problematiky, která se

nedá stlačit do otázky jedné nebo několika málo přehledných proměnných. Z uvědomění složitosti problematiky pak vyplývá i jistá autorčina skepse a její neochota pouštět se příliš daleko při formulaci obecných pravidel. Na první pohled to lze považovat za jistý nedostatek práce, při bližším seznámení s tématem je však nutno autorce přitakat a ocenit její odborně poctivý, kritický přístup.

Disertační práci považuji za zdařilý výstup dlouhodobého výzkumu a věřím, že bude úspěšně obhájena. Některé z kapitol práce již byly publikovány, jiné autorka k publikaci právě připravuje. Práce jako celek má charakter syntézy a podle mého názoru by mohla být po dílčím doplnění publikována i jako vysokoškolská učebnice a příručka pro odborníky.

Praha, 26. března 2011

PhDr. Martin Kůna, DSc.
Archeologický ústav AVČR, Praha, v.v.i.
Letenská 4
11801 Praha 1
e-mail: kuna@arup.cas.cz
tel.: 2570147687; 604204699